

تشدید روزانه فجایع و بحران‌های داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی توسط جمهوری اسلامی ایران!

بهرام رحمانی

bahram.rehmani@gmail.com

جمهوری اسلامی ایران، پس از آتش‌بس شکننده با اسرائیل و هم‌چنان عدم خروج خامنه‌ای از مخفی‌گاهش و مشکل تماس‌گیری با او، کشمکش جناح‌بندی‌ها درون حکومتی‌اش تشدید شده و هرگرایشی به فکر یارگیری برای حفظ خود است.

علی‌اکبر مسعودی خمینی، عضو جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، با اشاره به ضرورت حفاظت بیش‌تر از مسئولان جمهوری اسلامی، خواستار تغییر در شیوه ارتباطات و کاهش گفت‌وگوهای علنی شد. او با اشاره به کشته‌شدن مقام‌ها و فرماندهان سپاه پاسداران گفت: «تمام مسئولان ما در سخن‌گفتن سکوت کنند و آنچه را که می‌دانند، روی کاغذ بنویسند و به‌طرف مقابل بدهند. او نیز جوابش را بنویسد و به‌طرف مقابل بدهد. بعد ورق‌ها را پاره کنند.»

در چنین شرایطی، حکومت تهدید و سرکوب را در داخل تشدید کرده است و هر روز فاجعه انسانی جدیدی می‌آفریند. در این روزها، مامورین نظامی-امنیتی جمهوری اسلامی با تمام قوا، درگیر جاسوس‌گیری در بین شهروندان عادی ایران هستند. در حالی که جاسوسان اسرائیل نه در میان شهروندان عادی، بلکه در میان مقامات سیاسی-نظامی رده بالای حکومت قرار دارند. همین توصیه عضو جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، به روشنی نشان می‌دهد که جاسوسان در میان بالاترین مقامات حکومتی فعالیت می‌کنند و همه مقامات و در راس همه رهبر، به اطرافیان خود مشکوک هستند!

روزی نیست که رسانه‌ها، خبر دستگیری هزاران شهروند افغان در ایران را اعلام نکنند؛ انسان‌های بی‌گناه و بی‌پناه و رنج‌دیده‌ای که روزانه توسط مامورین جمهوری اسلامی دستگیر و با ضرب و شتم از ایران به افغانستان اخراج نشوند. برای بسیاری از آن‌ها نیز مارک «جاسوس» اسرائیلی زده می‌شود.

گزارش‌های متعددی در شبکه‌های اجتماعی منتشر شده که نشان می‌دهند یک هفته پس از اعلام آتش‌بس میان جمهوری اسلامی و اسرائیل، وضعیت امنیتی و ایست‌های بازرسی ایجاد شده از سوی نیروهای امنیتی در مختلف ایران، گسترش یافته است. در محله‌های مختلف تهران، ایست بازرسی برپا شده و تمرکز خاصی بر بازرسی ماشین‌های باری وجود دارد.

در یکی از ویدیوهای منتشر شده، نشان‌دهنده برپایی ایست بازرسی در سنجندج است.

در پی گزارش‌ها از کشته‌شدن دو جوان با شلیک نیروهای حکومت در همدان؛ خبرگزاری فارس، وابسته به سپاه پاسداران، با تایید این موضوع نوشت که این حادثه نتیجه شلیک «نیروهای عملیات امنیتی» به یک خودرو با سه سرنشین بوده است.

فارس نوشت که ماموران حکومتی به دلیل پرواز پهپاد در منطقه تاریک‌ده به یک خودرو مشکوک شده و شلیک هوایی و سپس «فرمان ایست» و تیراندازی به سمت خودرو موجب شدند که دو نفر از سرنشینان کشته و دیگری مجروح شود.

رئیس سازمان قضایی نیروهای مسلح استان همدان در این زمینه گفت پرونده در مراجع قضایی تشکیل شده و تحقیقات میدانی درباره آن در جریان است.

برخی گزارش‌ها هويت دو جوان کشته‌شده را مهدی عبايي و علیرضا کرباسی عنوان کرده که برای طبیعت‌گردی به اطراف همدان رفته بودند. بنابراین گزارش‌ها، نیروهای حکومتی که به آن‌ها شلیک کردند بسیجی بوده‌اند.

یکی از شهروندان از سنجندج با ارسال پیام صوتی می‌گوید: «چند جای شهر را ایست و بازرسی گذاشته‌اند. خودروی پسر من را نگه داشتند و پی‌دلیل چند ساعت تمام خودرو را گشتند.»

سایت حال‌وش که اخبار استان سیستان و بلوچستان را پوشش می‌دهد، خبر داد که سه‌شنبه ۱۰ تیر ماه نیروهای انتظامی و ماموران امنیتی اطلاعات سپاه با چندین خودرو به روستای گونیچ واقع در بخش کارواندر از توابع شهرستان خاش یورش بردند. به نوشته حال‌وش، در پی تیراندازی این ماموران به سمت اهالی معترض روستا، دست‌کم یک زن کشته و ۱۱ زن دیگر به‌شدت مجروح شده‌اند که حال دو نفر از مجروحان وخیم است.

حال‌وش هويت زن کشته‌شده را «خان‌بی‌بی بامری» و هويت ۱۰ زن مجروح‌شده را «مدینه بامری، صبا بامری، اسرا بامری، رحم‌بی‌بی بامری، سنج‌ملک بامری، عسل بامری، محدثه بامری، مهتاب بامری، فاطمه بامری و لالی بامری»، عنوان کرد و نوشت چهار نفر از این زنان زیر ۱۸ سال دارند.

مجلس قطع رابطه با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی را به تصویب رسانده و رئیس‌جمهور ایران امروز چهارشنبه ۱۱ تیر- ۲ ژوئیه، دستور داد تا همکاری این کشور با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی (IAEA) به حالت تعلیق درآید. خبرگزاری دولتی ایران «ایرنا»، گزارش داد که پزشک‌های به سازمان انرژی اتمی ایران، شورای عالی امنیت ملی و وزارت امور خارجه دستور داده است تا اجرای این قانون را آغاز کنند.

حتی روزنامه کیهان که زیر نظر مستقیم رهبر جمهوری اسلامی فعالیت دارد خواهان اعدام گروسی آژانس بین‌المللی انرژی اتمی شده است؛ دو آیت‌الله سرشناس حکومتی، به دلیل توهین ننان‌یاهو نخست وزیر اسرائیل و ترامپ رئیس‌جمهور آمریکا به خامنه‌ای، فتوای قتل آنان را صادر کرده‌اند و ...

اکنون جمهوری اسلامی ایران، جمهوری آذربایجان را متهم به همکاری با اسرائیل کرده است. خبرگزاری رویترز به نقل از دو مقام آمریکایی گزارش داد که نیروهای نظامی جمهوری اسلامی در هفته‌های گذشته مین‌های دریایی را روی شناورهای در خلیج فارس بارگیری کرده‌اند؛ اقدامی که به گفته این مقام‌ها، می‌تواند نشانه‌ای از آمادگی تهران برای بستن تنگه راهبردی هرمز باشد.

این مقام‌های آمریکایی، که نام‌شان به دلیل محرمانه بودن اطلاعات فاش نشده، تایید کردند که این تحرکات پس از حمله موشکی اسرائیل به ایران در ۲۳ خرداد آغاز شده بود و از سوی سرویس‌های اطلاعاتی ایالات متحده شناسایی شد.

به نوشته رویترز، این مین‌ها هنوز در تنگه هرمز مستقر نشده‌اند، اما اقدام تهران نگرانی‌هایی جدی در واشینگتن درباره بسته شدن یکی از مهم‌ترین گذرگاه‌های انرژی جهان ایجاد کرده است.

حدود ۲۰ درصد نفت و گاز جهان از تنگه هرمز عبور می‌کند و هرگونه انسداد در این مسیر می‌تواند بازار جهانی انرژی را به شدت دچار بحران کند. با این حال، بازارها فعلاً واکنش آرامی داشته‌اند و قیمت نفت پس از حملات آمریکا به تاسیسات هسته‌ای ایران بیش از ۱۰ درصد کاهش یافته است.

شرایطی که در بالا توصیف شد، نشانه‌هایی از یک وضعیت بحرانی برای جمهوری اسلامی است که در آن نظام با چالش‌های جدی در سه حوزه مواجه است: داخلی، منطقه‌ای، و بین‌المللی.

۱. سرکوب داخلی پس از آتش‌بس

تشدید سرکوب در داخل کشور پس از پایان درگیری با اسرائیل یک الگوی شناخته شده در جمهوری اسلامی است. در بسیاری از موارد، حکومت از فضای جنگی برای سرکوب بیشتر و «امنیتی‌سازی جامعه» استفاده می‌کند تا اعتراضات یا ناراضی‌هایی را که ممکن است به خاطر تلفات، تخریب، یا بی‌اعتمادی به حکومت بالا گرفته باشد، مهار کند.

* علت سرکوب: جلوگیری از شکل‌گیری اعتراضات مردمی، مهار فضای بساجنگی، و انسجام‌بخشی به پایگاه‌های نظامی و امنیتی.

* پیامد احتمالی: افزایش ناراضی‌های عمومی و کاهش بیش‌تر مشروعیت سیاسی، به‌ویژه در نسل جوان و حتی نهادهای نظامی-سیاسی حکومتی.

۲. اتهام‌زنی به جمهوری آذربایجان

اتهام‌زنی به آذربایجان به خاطر نزدیکی‌اش به اسرائیل، هم ابعاد امنیتی دارد و هم ایدئولوژیک و ژئوپلیتیک.

* جمهوری اسلامی از دهه‌ها پیش نگران حضور اسرائیل در مرزهای شمال غربی‌اش است.

* نگرانی از نفوذ اسرائیل در قفقاز جنوبی، همکاری‌های نظامی آذربایجان با اسرائیل، و پروژه‌های جاسوسی یا شنود از خاک آذربایجان از نظر تهران تهدیدآمیز تلقی می‌شوند.

این اتهام‌زنی‌ها در کنار فضای نظامی شده پس از جنگ، می‌تواند مقدمه‌ای برای تحریک ناسیونالیسم داخلی یا حتی تنش مرزی باشد، هرچند در عمل بعید است جمهوری اسلامی توان یا اراده ورود به درگیری جدیدی را داشته باشد.

۳. حمله لفظی به گروسی و تعلیق همکاری با آژانس

جمهوری اسلامی از سال‌ها پیش از آژانس بین‌المللی انرژی اتمی برای چانه‌زنی استفاده کرده است.

* حمله به گروسی نشانه‌ای از ناراضی‌های شدید تهران از فشارهای غرب و بویژه مواضع اخیر آژانس درباره فعالیت‌های مشکوک اتمی است.

* تعلیق روابط با آژانس می‌تواند مقدمه‌ای برای خروج عملی (و نه رسمی) از چارچوب نظارتی برجام باشد، و یا ابزاری برای فشار جهت گرفتن امتیازات در مذاکرات احتمالی آینده.

اما این اقدام در سطح بین‌المللی می‌تواند دستاویز حقوقی برای اعمال تحریم‌های جدید یا حتی طرح‌های نظامی پیش‌گیرانه علیه برنامه هسته‌ای ایران ایجاد کند.

۴. فتوای مرگ علیه نتانیاهاو و ترامپ

چنین فتاوی بیش‌تر بار نمادین و ایدئولوژیک دارند تا عملی. اما در فضای سیاست جهانی، این فتاوا: *می‌توانند دستاویزی برای تقویت ائتلاف‌سازی علیه جمهوری اسلامی باشند.

*در شرایط فعلی که ترامپ ممکن است در انتخابات ۲۰۲۴ (در صورت وقوع) مجدداً به قدرت بازگردد، چنین تهدیدهایی پریسک و استراتژیک ناپخته و ناشیانه به نظر می‌رسند.

۵. خامنه‌ای در مخفی‌گاه و بحران رهبری

اگر خبر مخفی‌شدن خامنه‌ای و کاهش ظهور عمومی او درست باشد، دو احتمال مطرح است:

۱. دلایل امنیتی: بیم از حمله اسرائیل، ترور، یا بی‌ثباتی در درون نظام.

۲. دلایل سلامتی و جسمی: که در این صورت بحران جانشینی عملاً آغاز شده است.

- نبود حضور علنی رهبر در شرایط بحرانی، به شدت نماد ضعف و واگرایی در راس نظام است.

- بحران رهبری می‌تواند فعال شدن جناح‌های مختلف در درون سپاه، بیت رهبری، و شورای نگهبان را به دنبال داشته باشد. احتمالاً نیروهای امنیتی مانند مجتبی خامنه‌ای و برخی ژنرال‌های ارشد سپاه پیش از گذشته در صحنه حاضر شده‌اند تا خلاء را پر کنند.

تهدید جمهوری آذربایجان

جمهوری اسلامی ایران در واکنش به سخنان وزیر خارجه اسرائیل، گفته است که این کشور می‌خواهد از خاک جمهوری آذربایجان برای تهدید امنیت ملی ایران استفاده کند.

ناصر کنعانی، سخنگوی وزارت خارجه ایران، تأکید کرده که تهران به آن‌چه توطئه اسرائیل از خاک جمهوری آذربایجان خوانده، بی‌تفاوت نخواهد ماند.

به گزارش ایرنا، چهارشنبه ۱۱ تیر ۱۴۰۴، خبرگزاری جمهوری اسلامی، کنعانی هم‌چنین از اظهارات وزیر خارجه جمهوری آذربایجان در مورد «مرحله جدید شراکت استراتژیک» این کشور و اسرائیل انتقاد کرده و خواهان توضیح مقامات باکو در این ارتباط شده است. این دومین بار در یک هفته اخیر است که مقام‌های بلندپایه جمهوری اسلامی ایران از جمهوری آذربایجان به‌خاطر روابطش با اسرائیل انتقاد می‌کنند.

سخنان کنعانی واکنشی است به اظهارات الی کوهن، وزیر خارجه اسرائیل، در دیدارش با جی‌جون بایراموف، وزیر خارجه جمهوری آذربایجان، در تل‌آویو که گفته بود دو کشور درک مشترکی از تهدیدهای ایران دارند. این دیدار در سفر بایراموف به تل‌آویو برای افتتاح سفارت جمهوری آذربایجان صورت گرفت.

او دو روز پیش، در نخستین سفر رسمی خود به اسرائیل سفارت کشورش را در تل‌آویو افتتاح کرد. به گزارش رسانه‌های اسرائیل، کوهن در دیدار با بایراموف گفته بود دو کشور با «تهدیدهای یک‌سان روبرو هستند» و افزوده بود که «درک دو کشور از تهدیدات ایران نیز مشترک است.»

سخنگوی وزارت خارجه ایران با محکوم کردن این اظهارات، پیوند تاریخی و دینی مردم ایران و جمهوری آذربایجان را «ناگسستی» خواند و از دولت جمهوری آذربایجان خواست «از دامی که دشمنان روابط دو کشور پهن کرده اند، دوری کند.» او ادعا کرد که جمهوری اسلامی نمی‌تواند نسبت به آن‌چه که «توطئه اسرائیل» از خاک جمهوری آذربایجان علیه ایران خواند، بی‌تفاوت بماند.

پیش از این هم کیومرث حیدری، فرمانده نیروی زمینی ارتش ایران، اظهارات مشابهی علیه جمهوری آذربایجان مطرح کرده بود. در فیلم ویدیویی که توسط حیدری منتشر شده، او گفته است: «در قفقاز چندین موضوع بسیار حساس وجود دارد؛ یکی از آن‌ها حضور عناصر رژیم صهیونیستی در داخل مرزهای این کشور است» و «ایران حضور عناصر صهیونیستی را در کشورهای منطقه تحمل نمی‌کند و با آن مقابله خواهد کرد.»

کیومرث حیدری، هم‌چنین گفته بود که «مشکل دیگر حضور تروریست‌های سوریه است که در جریان جنگ باکو و ارمنستان به منطقه دعوت شده‌اند» و «موضوع سوم، غیرقانونی بودن تغییرات مرزهای دولتی در منطقه است.»

وزارت دفاع جمهوری آذربایجان روز گذشته، در واکنش به اظهارات حیدری، استفاده باکو از اعضای گروه «دولت اسلامی» (داعش) برای جنگ قره‌باغ را «تهمت» خواند.

وزارت دفاع جمهوری آذربایجان، در بیانیه‌اش نوشت که «این حرف کاملاً بی‌پایه و غیرقابل قبول است. به طول کلی، هیچ عنصر خارجی در سرزمین آذربایجان حضور ندارد» و در ادامه اظهارات حیدری را «آمیخته به تهمت و افترا» توصیف کرد.

در این بیانیه، که در سایت وزارت دفاع جمهوری آذربایجان منتشر شده، اظهارات مقام ایرانی «مضحک» خوانده شده و آمده «ما به ریشخند است، مقام نظامی ارشد کشوری که خود حامی تروریسم است و نامش در کشورهای مختلف با ترور گره خورده، چنین اتهاماتی علیه جمهوری آذربایجان مطرح می‌کند.»

روابط جمهوری اسلامی ایران و جمهوری آذربایجان پس درگیری‌های قره‌باغ، میان باکو و ایروان تا حد زیادی تیره‌وتار شده بود اما پس از حمله به سفارت این کشور در تهران در ۷ بهمن ۱۴۰۱ روابط دو کشور دچار بحران شد.

در این روز یک فرد مسلح به سفارت جمهوری آذربایجان در تهران حمله کرد و مسئول حفاظت سفارت را کشت و دو مامور دیگر حفاظت را زخمی کرد.

با وجود این که مقامات ایران و رییس پلیس تهران گفتند که عامل این حمله دلایل «شخصی» داشته اما باکو این حمله را «تروریستی» می‌داند.

پس از آن جمهوری آذربایجان اقدام به خارج کردن همه کارکنان سفارت خود در تهران و بازگرداندن آن‌ها به باکو کرد. در هفته گذشته هم سرویس امنیتی جمهوری آذربایجان، یک روز بعد از افتتاح سفارت این کشور در اسرائیل اعلام کرد تحقیقاتی را درباره «حمله تروریستی» به فاضل مصطفی، نماینده مجلس ملی این کشور، که دیدگاه‌هایی علیه حکومت ایران دارد آغاز کرده است. مصطفی سه‌شنبه شب در خانه‌اش در باکو هدف گلوله قرار گرفت و زخمی شد.

واکنش علی‌اف به اخبار استفاده اسرائیل از آسمان کشورش

علی‌اف گفت: دولت جمهوری آذربایجان به هیچ‌وجه اجازه نمی‌دهد که از آسمانش علیه کشور دوست و برادر ایران استفاده شود. به گزارش تابناک، مسعود پزشکیان، رییس جمهور اسلامی ایران، ۵ تیر ۱۴۰۴-۲۶ ژوئن ۲۰۲۵، در تماس با رییس جمهور جمهوری آذربایجان خواستار بررسی و راستی‌آزمایی برخی اخبار درباره تعرض پهپادها و ریزپرنده‌های اسرائیل به آسمان ایران از طریق فضای سرزمینی جمهوری آذربایجان شد.

پزشکیان ضمن تشکر از همراهی و همدلی دولت و ملت آذربایجان با جمهوری اسلامی ایران، «خواستار بررسی و راستی‌آزمایی برخی اخبار درباره تعرض پهپادها و ریزپرنده‌های رژیم صهیونیستی به آسمان ایران، از طریق فضای سرزمینی جمهوری آذربایجان شده بود.» الهام علی‌اف، رییس جمهور آذربایجان، با تأکید بر احترام به تمامیت ارضی و حاکمیت ملی ایران، گفت: از همان ابتدای این درگیری‌ها جمهوری آذربایجان از طریق وزیر خارجه خود با اعلام محکومیت این حملات، تأکید کرد که اجازه نمی‌دهیم آسمان جمهوری آذربایجان علیه جمهوری اسلامی ایران مورد استفاده قرار گیرد و بر آسمان خود تسلط کافی داریم.

رییس جمهوری آذربایجان شایعات مربوط به استفاده اسرائیل از آسمان آذربایجان برای حمله به ایران را تکذیب و خاطرنشان کرد: دولت آذربایجان به هیچ‌وجه اجازه نمی‌دهد که از آسمانش علیه کشور دوست و برادر جمهوری اسلامی ایران استفاده شود. علی‌اف با تأکید بر اراده این کشور به گسترش روابط با ایران در همه زمینه‌ها، تصریح کرد: ما خواهان ارتباط عمیق و گسترده‌تر با ایران در زمینه‌های مختلف اقتصادی، سیاسی و امنیتی هستیم و در این راستا با توجه به حضور مقامات روسی مرتبط با اجرای پروژه کریدور شمال-جنوب در روزهای آینده در باکو، از شما می‌خواهم هیئتی از ایران برای برگزاری نشست‌های سه جانبه در این زمینه اعزام شود. رییس جمهوری آذربایجان، هم‌چنین از پزشکیان برای شرکت در اجلاس آتی اکو در این کشور دعوت به عمل آورد.

ادامه «جنگ لفظی کم‌سابقه» روابط ایران و جمهوری آذربایجان

مهرماه سال گذشته، کمال خرازی رییس شورای راهبردی روابط خارجی ایران، جمهوری آذربایجان را به زمینه‌سازی برای جنگ متهم کرد و ارتش ایران هم در نزدیکی مرز دست به یک مانور زد.

در مقابل الهام علی‌اف، رییس جمهوری آذربایجان در چندین نوبت به شدت از ایران و سیاست‌های انتقاد کرد و رسانه‌های کشورش هم که معمولاً در قبال ایران «خوبش‌داری» نشان می‌دهند، در هفته‌های اخیر به چهره‌هایی فرصت حضور در برنامه‌های خود را داده‌اند که سال‌ها از دعوت آن‌ها خودداری می‌کردند.

مانورهای نظامی آن روزهای جمهوری اسلامی ایران، جمهوری آذربایجان و ترکیه هم به تنش‌های سیاسی ایران منجر شده بود. البته در ۶۶ سال گذشته در حاکمیت جمهوری اسلامی ایران، به دلایل مختلفی کشمکش‌هایی بین ایران و آذربایجان روی داده است. جمهوری اسلامی از همان آغاز به قدرت رسیدنش و در رویای صدور پان‌اسلامیسم، در جمهوری سکولار آذربایجان نیز، همواره از گروه‌های مذهبی مخالف دولت حمایت کرده است. جمهوری اسلام در دهه‌های گذشته درگیری‌ها و جنگ ارمنستان و آذربایجان بر

سر منطقه قره‌باغ در کنار ارمنستان قرار گرفته بود. در سال‌های اخیر نیز روابط بسیار نزدیک اقتصادی، سیاسی و نظامی بین اسرائیل و آذربایجان، جمهوری اسلامی را بسیار نگران کرده است.

از دلایل افزایش انتقاد مقام‌های جمهوری آذربایجان علیه جمهوری اسلامی ایران، دخالت‌های این حکومت در امور داخلی آذربایجان و هم‌چنین رویکرد جمهوری اسلامی ایران در قبال ارمنستان و تغییر احتمالی در مرزهای منطقه بوده است.

اخیرا کارشناسان و رسانه‌های جمهوری آذربایجان، نسبت به تلاش‌های تهران و ایروان برای برقراری روابط نزدیک‌تر ابراز نگرانی کرده و گفته‌اند که ایران ممکن است از ارمنستان به‌عنوان «نیروی نیابتی» علیه جمهوری آذربایجان استفاده کند.

وب‌سایت مساوات (Musavat.com) در تاریخ ۳ نوامبر ۲۰۲۲، در مورد سفر نیکول پاشینیان نخست‌وزیر ارمنستان به تهران، نوشته بود: «در ۳۰ سال گذشته، ایران در کنار ارمنستان ایستاده است که علیه آذربایجان مسلمان مرتکب نسل‌کشی شده است و قلمروهایی را اشغال کرده است که سرزمین مسلمانان به‌شمار می‌آیند، و به‌نظر می‌رسد که مایل است هم‌چنان در کنار ارمنستان باقی بماند.» یک برنامه گفت‌وگوی سیاسی در «تلویزیون عمومی» در ۲ نوامبر همان سال گفته بود: ایران «سیاست واقعی» خود را در قبال آذربایجان آشکار کرده است، که در آن ایران و ارمنستان اکنون «در یک طرف سنگر قرار دارند» و ایران از ارمنستان به‌عنوان «عامل واسطه» علیه جمهوری آذربایجان استفاده خواهد کرد.

وب‌سایت نظامی Ordu.az آذربایجان، اعلام کرده بود که در جریان سفر پاشینیان به تهران، ارمنستان و ایران ممکن است توافق کرده باشند که «اقدامات تحریک‌کننده‌ای» علیه جمهوری آذربایجان انجام دهند تا برنامه‌های باکو را برای ایجاد یک خط حمل‌ونقل بین سرزمین اصلی آذربایجان و منطقه نخجوان از طریق جنوب ارمنستان، که باکو آن را گذرگاه زنگزور می‌نامد، مختل کنند.

روزنامه خلق (Xalq Qazeti)، نوشته بود ارمنستان ایران را وسیله‌ای برای جلوگیری از ایجاد گذرگاه زنگزور و رفع عدم تعادل نظامی بین جمهوری آذربایجان و خود می‌داند. ارمنستان در حال برنامه‌ریزی برای خرید پهپاد و موشک‌های دوربرد از ایران است.

یگانا هاجیوا، تحلیل‌گر سیاسی، به روزنامه خلق گفته بود: «درست است، ایران آزاد است که به هر کسی که می‌خواهد سلاح بفروشد. اما خوب می‌داند که سلاح‌های فروخته شده به ارمنستان، علیه برادران شیعه‌اش (در جمهوری آذربایجان) استفاده خواهد شد ... نظامی‌سازی ارمنستان ناگزیر باعث تنش و اعتراض در جامعه ایرانی خواهد شد. در نتیجه، اعتراضات کنونی در ایران تشدید خواهد شد.»

ادعاهای بی‌سند و ثبوت حمله اسرائیل به ایران از طریق آذربایجان

دکتر احسان موحدیان، استاد روابط بین‌الملل دانشگاه علامه گفت: اسرائیل نفوذ بسیار زیادی در مراکز اقتصادی و سیاسی جمهوری آذربایجان دارد. خاندان الهام علی‌اف در باکو پیوندهای اقتصادی و سیاسی خیلی زیادی با اسرائیل دارد. ما غفلت کردیم و فضای کار سیاسی و اقتصادی را در جمهوری آذربایجان کاملا به اسرائیل واگذار کردیم... .

روزنامه فرهیختگان نوشت: گزارش برخی رسانه‌ها حاکی است بخشی از حملات اسرائیل علیه ایران از سوی دریای خزر و آسمان باکو آمده‌اند. موضوعی که زمینه‌ساز تماس‌ها و هشدارهای پیاپی از سوی مقامات ایرانی شد. اگرچه وزیر خارجه آذربایجان خیلی زود در تماس با عباس عراقچی گفت کشورش اجازه چنین استفاده‌ای را نداده، اما تهران...

به گزارش پارسینه، روزنامه خراسان نوشت: در روزهای گذشته، هم‌زمان با تحلیل پیامدهای تجاوز رژیم صهیونیستی به کشورمان به ویژه با عنصر ریزپرنده‌ها، مجموعه‌ای از گزارش‌ها، شواهد میدانی و گمانه‌زنی‌های معتبر، توجه تحلیلگران را به شمال کشور و مرزهای ایران با جمهوری آذربایجان جلب کرده است. بر اساس اظهارات رسمی سفیر ایران در ارمنستان، اطلاعاتی در...

روزنامه خراسان نوشت: در روزهای گذشته، هم‌زمان با تحلیل پیامدهای حمله اسرائیل به کشورمان به ویژه با عنصر ریزپرنده‌ها، مجموعه‌ای از گزارش‌ها، شواهد میدانی و گمانه‌زنی‌های معتبر، توجه تحلیلگران را به شمال کشور و مرزهای ایران با جمهوری آذربایجان جلب کرده است. بر اساس اظهارات رسمی سفیر ایران در ارمنستان، اطلاعاتی در اختیار...

کیهان نوشت: اکثریت قریب به اتفاق حملات به تهران و کرج از سمت دریای خزر و استفاده از حریم هوایی همسایه شمالی ایران یعنی جمهوری آذربایجان بوده است. بیش‌ترین حملات رژیم صهیونیستی به کشور هم در تهران صورت گرفته و این نشان می‌دهد فکری باید برای این کشور همسایه شمالی کرد تا در آینده با...

پس از آن که برخی کارشناسان و مسئولین از استفاده از آسمان اسرائیل برای حمله به ایران به ویژه نقاطی چون تبریز خبر دادند، مسعود پزشکیان در تماس با الهام علی‌اف خواستار راستی‌آزمایی این مسئله شد و الهام هم منکر این ماجرا شد. گزارش صداوسیما از مذاکرات پزشکیان و علی‌اف را می‌بینید و...

تابناک: در یکی از برنامه‌های تلویزیون، یکی از راهبردهای قابل اجرا، حمله به خط لوله نفت آذربایجان به اسرائیل عنوان شد و در این زمینه توضیحاتی داده شد....

به گزارش سلام نو، کارشناس شبکه خبر مدعی شد که آذربایجان در حمله اسرائیل به ایران نقش داشته است. این کارشناس خبری روی آنتن زنده شبکه خبر ادعا کرد که جمهوری آذربایجان سوخت نظامی و غیرنظامی اسرائیل را تامین می‌کند و در حمله اخیر این رژیم به ایران نقش داشته است.

با وجود رفتارهای غیردوستانه آذربایجان در چند سال اخیر، ایران تلاش کرده روابط دوستانه با این همسایه در پیش بگیرد و شهید رئیسی نیز در بخشی از این طرح به مرز ایران رفته و آن حادثه رخ داد. با این حال ظاهراً طرف مقابل چنین دیدگاهی ندارد. در همین زمینه کارشناس شبکه خبر...

کارشناس شبکه خبر با اشاره به روند صادرات نفت آذربایجان به اسرائیل گفت: «زمزمه‌هایی مطرح است که آذربایجان در حمله اسرائیل به ایران نقش داشته است.»

پروفسور «نادر انتصار» استاد دانشگاه آلاباما آمریکا به خبرنگار تابناک می‌گوید: اگر مشخص شود که کشورهای دیگر به حمله اسرائیل به ایران کمک کرده‌اند، ایران می‌تواند آن‌ها را به‌عنوان اهداف قانونی دفاع از خود بر اساس منشور سازمان ملل تلقی کند ...

خبرگزاری فارس، سفیر جمهوری اسلامی ایران در ارمنستان مهدی سبحانی گفت که تهران در حال انجام تحقیقات است تا مشخص شود آیا پهپادهای اسرائیلی در جریان جنگ ۱۲ روزه، از خاک جمهوری آذربایجان برای تجاوز به ایران استفاده کردند یا خیر. سبحانی با بیان این که «اگر ثابت شود پهپادهای اسرائیلی از خاک یا حریم هوایی جمهوری آذربایجان استفاده کردند، این امر به‌عنوان نقض جدی تلقی خواهد شد»، افزود «ما اجازه استفاده از خاک ایران برای چنین اهدافی را نداده‌ایم. اگر واقعا جمهوری آذربایجان چنین اجازه‌ای داده باشد، باید مطابق قوانین بین‌المللی توضیح ارائه کند.» او همچنین در کنفرانسی خبری در ارمنستان گفت که تهران از باکو هم خواسته تا تحقیقات جامعی در خصوص احتمال تعرض پهپادها و ریزپرنده‌های رژیم صهیونیستی به آسمان ایران از طریق فضای سرزمینی جمهوری آذربایجان انجام دهد و اخبار در این خصوص را راستی‌آزمایی کند که این موضوع در تماس تلفنی اخیر پزشک‌های با علی‌اف مطرح شد. وی افزود واکنش ایران عمدتاً به نتایج این تحقیقات بستگی دارد.

روزنامه «خراسان» نوشت: «به‌نظر می‌رسد تکذیب آذربایجان نتوانسته تصمیم‌گیران ایرانی را قانع کند، چرا که شواهد میدانی و هم‌چنین مسیر روابط دیپلماتیک باکو و تل‌آویو در سال‌های اخیر، از وجود یک اتحاد استراتژیک عمیق حکایت دارد که نمی‌توان آن را هنگام بررسی این رویداد نادیده گرفت.»

روزنامه «کیهان»، نیز نوشت: «بیش‌تر حملاتی که تهران و کرج را هدف قرار دادند، از سمت دریای خزر صورت گرفته‌اند، آن هم با استفاده از حریم هوایی کشورهای همسایه شمالی ایران، به‌ویژه جمهوری آذربایجان.» این روزنامه افزود: «از آن‌جا که تهران هدف اصلی حملات رژیم صهیونیستی بود، ضروری است که با این کشور همسایه با جدیت برخورد شود تا از تکرار این سناریو جلوگیری گردد.»

یک پژوهش‌گر ایرانی حوزه قفقاز جنوبی، در گفت‌وگو با الجزیره، ادعا کرد: «نیروهای مرزبانی ایران در شهرهای نَمین و گرمی در شمال غرب کشور ورود پهپادهای اسرائیلی از مرزهای آذربایجان را ثبت و مستند کرده‌اند و تعدادی از آن‌ها را ساقط کرده‌اند.» او افزود: «گزارش‌های مردمی و امنیتی متعددی در ایران وجود دارد که تأیید می‌کنند اشیای پرنده و جنگنده‌های اسرائیلی از فراز دریای خزر وارد حریم ایران شده‌اند. وی این مسئله را به حملات مکرر اسرائیل به تبریز -شهر بزرگ شمال غربی ایران- مرتبط دانست؛ حملاتی که با هدف ایجاد گذرگاه هوایی برای عبور جنگنده‌های اسرائیلی از شمال عراق به سمت آذربایجان و سپس از طریق دریای خزر به شمال ایران و نهایتاً به تهران و کرج انجام شده‌اند.»

تکذیب‌های رسمی

در سوی دیگر، باکو رسماً این اتهامات را رد کرد و رسانه‌های جمهوری آذربایجان نیز حمله‌ای رسانه‌ای متقابل به راه انداختند و این اتهامات را «بی‌اساس» خواندند.

فرهاد عباسوف، پژوهش‌گر مرکز ملی مطالعات دموکراسی و امنیت در باکو، مدعی شد که ایران هیچ مدرک یا سند قابل اثباتی برای تأیید این «ادعاها» ندارد.

عباسوف، هم‌چنین به سخنان سفیر ایران در ارمنستان اشاره کرد و آن را «ادعایی بی‌اساس» دانست که هدفش تضعیف روابط دو کشور و تحریک افکار عمومی علیه آذربایجان است.

وزارت امور خارجه آذربایجان با صدور بیانیه‌ای ضمن «پی‌اساس» خواندن این گمانه‌زنی‌ها، اعلام کرد تاکنون هیچ مدرک معتبری مبنی بر استفاده از حریم هوایی یا خاک آذربایجان برای عملیات نظامی علیه ایران ارائه نشده است.

...

روابط جمهوری آذربایجان و اسرائیل قدیمی و گسترده است

پایه‌های شراکت این دو کشور، که از قفقاز تا خاورمیانه امتداد یافته، به دوران اعلام استقلال جمهوری آذربایجان از اتحاد جماهیر شوروی در دهه ۱۹۹۰ میلادی بازمی‌گردد.

اسرائیل در سال ۱۹۹۱ از نخستین کشورهای بود که استقلال جمهوری آذربایجان را به رسمیت شناخت. کمی بعد از آن، روابط دیپلماتیک برقرار شد و اسرائیل در باکو سفارتخانه باز کرد. امروز این دو کشور یکدیگر را «شریک استراتژیک» می‌دانند.

اما این دو متحد، به‌ویژه در ارتباط با بازیگرانی مانند ترکیه، به حساسیت‌های یکدیگر توجه نشان می‌دهند. مهم‌ترین جنبه‌های روابط امروز جمهوری آذربایجان و اسرائیل، همکاری در حوزه‌های انرژی و امنیت است. جمهوری آذربایجان یکی از بزرگ‌ترین اقلیت‌های یهودی را در میان کشورهای با اکثریت مسلمان دارد. بر اساس گزارش کنگره جهانی یهودیان، بیش از ۷ هزار یهودی در جمهوری آذربایجان زندگی می‌کنند. بر اساس برخی منابع دیگر، این رقم به ۳۰ هزار نفر هم می‌رسد. فرید شفیع‌اف، رییس هیات مدیره مرکز تحلیل روابط بین‌الملل آذربایجان، می‌گوید جامعه یهودیان در جمهوری آذربایجان سابقه‌ای هزار ساله دارد و یکی از عوامل محرک در توسعه روابط دو طرف بوده است. صالح بیچاکچی، دانشیار دانشگاه قدیر خاص ترکیه، توضیح می‌دهد که در این چارچوب، «یک رابطه متقابل، درازمدت و مبتنی بر اعتماد» میان دو کشور شکل گرفته است.

نسرین قدیموا-آکبولوت، پژوهش‌گر مستقل در حوزه سیاست خارجی جمهوری آذربایجان، در ارزیابی مکتوبی برای بخش ترکی بی‌بی‌سی نوشت که این دو کشور «منافع منطقه‌ای مشترک و منابعی برای پاسخ‌گویی به نیازهای یکدیگر» دارند. این پژوهش‌گر به این موضوع اشاره می‌کند که بیش از نیمی از نیاز انرژی اسرائیل از سوی جمهوری آذربایجان تامین می‌شود.

اخیرا یک مقام اسرائیلی این هفته اعلام کرد که جمهوری آذربایجان به اسرائیل وعده داده است که با وجود توقف رسمی گزارش صادرات نفت به این کشور، به تامین نفت برای اسرائیل ادامه خواهد داد.

سفر اخیر ذاکر حسن‌اف، وزیر دفاع جمهوری آذربایجان، به اسرائیل بار دیگر روابط نزدیک این دو کشور را در مرکز توجه قرار داد. بر اساس بیانیه وزارت خارجه اسرائیل، اسرائیل کاتز، وزیر دفاع، از همتای آذربایجانی خود به دلیل حمایت باکو پس از حملات حماس به اسرائیل در ۷ اکتبر ۲۰۲۳ قدردانی کرد.

کاتز، هم‌چنین گفت که رای کامل ۱۲ امتیازی جمهوری آذربایجان به اسرائیل در مسابقات یوروویژن، نشان‌دهنده «دوستی واقعی» میان دو کشور و دو ملت است.

بخش عمده تامین نفت از طریق خط لوله باکو-تفلیس-جیهان که از ترکیه نیز عبور می‌کند، انجام می‌شود و سپس از طریق نفتکش‌ها از مسیر دریای مدیترانه به اسرائیل منتقل می‌شود.

همکاری میان اسرائیل و جمهوری آذربایجان در حوزه انرژی تنها به این مورد محدود نمی‌شود. شرکت دولتی نفت جمهوری آذربایجان در ماه ژانویه ۱۰ درصد از سهام میدان گازی تمار اسرائیل را که دومین منبع بزرگ گاز طبیعی این کشور است، خریداری کرد.

یکی دیگر از مهم‌ترین ارکان روابط دوجانبه اسرائیل و جمهوری آذربایجان، صنایع دفاعی است. قدیموا-آکبولوت تاکید می‌کند که در فاصله سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۱، تقریباً ۷۰ درصد واردات دفاعی جمهوری آذربایجان از اسرائیل تامین شده است.

این پژوهش‌گر خاطرنشان می‌کند که تجهیزات پیشرفته‌ای که اسرائیل در اختیار جمهوری آذربایجان قرار داده، به ویژه در جنگ ۲۰۲۰ قره‌باغ با ارمنستان نقش کلیدی داشته است.

صالح بیچاکچی می‌گوید: «روابط در حوزه‌های انرژی، گاز، نفت و تجهیزات نظامی بسیار مهم هستند. جمهوری آذربایجان به دلیل مسائل متعدد، در زمینه تامین این تجهیزات هیچ جایگزینی برای اسرائیل ندارد.»

اما بیچاکچی خاطرنشان می‌کند که ترکیه در سال‌های اخیر در حوزه دفاعی پیشرفت کرده و به‌عنوان یک گزینه جایگزین برای واردات تجهیزات دفاعی مطرح شده است و باکو «به تدریج در حال پر کردن» خلاءهای خود در این زمینه است.

بر اساس گزارش مجمع صادرکنندگان ترکیه در سال ۲۰۲۴، جمهوری آذربایجان با سهمی ۵ درصدی، چهارمین شریک بزرگ صادراتی ترکیه در صنعت دفاعی محسوب می‌شود.

فرید شفیع‌اف می‌گوید روابط جمهوری آذربایجان و اسرائیل را نمی‌توان تنها به «تبادل نفت و سلاح» تقلیل داد و می‌افزاید: «فراتر از این‌ها، با توجه به نزدیکی جغرافیایی جمهوری آذربایجان به ایران، منافع تاریخی و ژئوپلیتیک بزرگ‌تری در کار است.»

دکتر گالیا لیندن‌اشتراوس از موسسه مطالعات امنیت ملی دانشگاه تل‌آویو می‌گوید اسرائیل و جمهوری آذربایجان «عمیقاً نگران سیاست‌های توسعه‌طلبانه و بی‌ثبات‌کننده ایران» هستند: «آن‌ها هم‌چنین روابط دوجانبه خود را به عنوان راهی برای حل بی‌ثباتی در

نظام‌های بین‌المللی و منطقه‌ای می‌بینند. گاهی اوقات غرب به دلیل درک نکردن کامل شرایط و محدودیت‌هایشان، آن‌ها را مورد انتقاد قرار می‌دهد.»

صالح بیچاکچی می‌گوید اسرائیل و جمهوری آذربایجان برای مهار نفوذ ایران در منطقه با یکدیگر همکاری می‌کنند. او درباره این همکاری اطلاعاتی می‌گوید: «نزدیک‌ترین نقطه‌ای که اسرائیل می‌تواند از طریق تجهیزانش ایران را شنود کند، همین‌جا (جمهوری آذربایجان) است. در این زمینه، جمهوری آذربایجان نقش مهمی ایفا می‌کند. این موضوع چندان به صورت علنی مطرح نمی‌شود، اما چنین دیدگاه و ماموریتی برای این کشور وجود دارد.»

نسرین قدیموا-آکبولوت تاکید می‌کند که دولت الهام علی‌اف در باکو هیچ‌گونه «مطالبات مربوط به جدایی‌طلبی یا خودمختاری» برای اقلیت آذری در ایران ندارد: «از این منظر، باکو به دنبال برقراری توازن با قدرت‌های تثبیت‌شده جهانی و منطقه‌ای است.»

جمهوری آذربایجان در سال ۲۰۲۳، سفارت خود در اسرائیل را در شهر تل‌آویو افتتاح کرد. نسرین قدیموا-آکبولوت یادآوری می‌کند که خط لوله باکو-تفلیس-جیهان، که در دهه ۲۰۰۰ راه‌اندازی شد، «به‌عنوان یک مسیر کلیدی» برای انتقال انرژی از جمهوری آذربایجان به مدیترانه و به ویژه به اسرائیل عمل می‌کند.

صالح بیچاکچی به این موضوع اشاره می‌کند که پس از ۲۰۲۳، اسرائیل برای تامین انرژی خود استفاده از این خط لوله را در اولویت قرار داده و می‌گوید: «در دورانی که همه تحریم اعمال کردند، اسرائیل فقط از دو جا می‌توانست نفت بخرد: یا از نروژ یا از آذربایجان. از نظر لجستیکی، نروژ گران‌دری‌آید. آذربایجان در این زمینه بسیار مقرون به صرفه است. آذربایجان در این زمینه هیچ تحریم یا محدودیتی اعمال نکرد. در عوض هم پولش را دریافت کرد و هم سرمایه‌گذاری‌هایی نصیبش شد.»

ترکیه از انتقاد علنی درباره روابط نزدیک میان متحدش، یعنی جمهوری آذربایجان و اسرائیلی که پس از حملات ۷ اکتبر ۲۰۲۳ به شدت از آن انتقاد کرده، خودداری می‌کند.

روابط دیپلماتیک میان ترکیه و اسرائیل در سال ۱۹۴۹ برقرار شد، اما پس از حادثه کشتی ماوی مرمه در سال ۲۰۱۰ دچار بحران شد. با گذشت بیش از یک دهه، دو طرف برای بازسازی روابط خود تلاش‌هایی انجام دادند.

پس از سفرهای متوالی اسحاق هرتزوغ، رئیس‌جمهور، و یائیر لاپید، نخست‌وزیر وقت اسرائیل به ترکیه دو کشور در اوت ۲۰۲۲ روابط خود را به صورت کامل از سر گرفتند.

اما پس از آغاز عملیات اسرائیل در غزه در پی حملات ۷ اکتبر، هر دو کشور سفرای خود را فراخواندند. آنکارا عملیات اسرائیل را به شدت محکوم کرد و در سال ۲۰۲۴ اعلام کرد که تجارت خود با اسرائیل را قطع می‌کند. ترکیه هم چنین حریم هوایی خود را به روی اسرائیل بست.

سرانجام، در اوایل ماه مه، گفته شد که ترکیه ممکن است برای سفر برنامه‌ریزی‌شده نخست‌وزیر اسرائیل، بنیامین نتانیاهاو، به جمهوری آذربایجان، حریم هوایی خود را باز کند.

العربییه، پنج‌شنبه ۱۸ اردیبهشت ۱۴۰۴ - ۰۸ مه ۲۰۲۵، نوشت: برای سومین بار، امروز پنج‌شنبه در باکو، پایتخت جمهوری آذربایجان، مذاکراتی میان اسرائیل و ترکیه درباره تحولات سوریه برگزار می‌شود. این گفت‌وگوها با میانجی‌گری دولت آذربایجان انجام می‌شود. کشوری که روابط نزدیکی با تل‌آویو دارد.

به گزارش «سازمان رادیو و تلویزیون اسرائیل»، اسرائیل در این مذاکرات دو خواسته اصلی را مطرح خواهد کرد. نخست، این که هیچ نیروی نظامی‌ای در نزدیکی مرزهای اسرائیل حضور نداشته باشد که امنیت این کشور را تهدید کند و دوم، این که در خاک سوریه، هیچ نوع سلاح راهبردی مستقر نباشد که امنیت اسرائیل را به خطر بیندازد. این رسانه هم‌چنین اضافه کرده که اسرائیل با ایجاد پایگاه‌های نظامی ترکیه در سوریه مخالف است.

پیش از این، خبرگزاری «رویترز» به نقل از منابع آگاه گزارش داده بود که ترکیه در تلاش است پایگاه‌های نظامی در مناطق مختلف سوریه ایجاد کند.

روزنامه اسرائیلی «یدیعوت آحارونوت» دو روز پیش گزارش داده بود که ارتش اسرائیل در روزهای گذشته، حضور خود را در بلندی‌های جولان و منطقه حائل مرزی با سوریه افزایش داده است.

در چنین شرایطی، با وجود انتقادهای اردوغان از نتانیاهاو به دلیل حمله به غزه، انتقادهای از روابط تجاری ترکیه با اسرائیل در رسانه‌های حامی مخالفان ادامه پیدا کرده است و موضوع صحبت هم ادامه صادرات ترکیه به اسرائیل است.

انتقادهای بابت ادامه روابط تجاری، با وجود محکومیت شدید عملیات نظامی در غزه از سوی دولت رجب‌طیب اردوغان، هم از طرف مخالفان دولت مطرح شده، و هم از طرف برخی از چهره‌های محافظه‌کار اسلام‌گرا.

یکی از تیرهای اصلی روزنامه «کرار»، روزنامه محافظه‌کار مخالف دولت، در روز ۴ ژانویه حاکی از «افزایش صادرات به اسرائیل، نه کاهش» بود.

ابراهیم قهوه‌چی، اقتصاددان، در این گزارش نوشت که صادرات ترکیه به اسرائیل در ماه دسامبر ۳۴/۸ درصد بیش‌تر از ماه پیش از آن بود و به ۴۳۰/۶ میلیون دلار رسید.

او با ارجاع به داده‌های وزارت بازرگانی ترکیه گفت «صادرات ما به اسرائیل رشدی نجومی در ماه دسامبر داشت.» او هم‌چنین از عمر بولات، وزیر بازرگانی، به‌خاطر ادعایش در ۷ نوامبر پارسال مبنی بر این که تجارت ترکیه با اسرائیل از روز ۷ اکتبر با کاهش ۵۰ درصدی نسبت به مدت مشابه سال پیش همراه بوده است انتقاد کرد.

بولات هنگامی این ادعا را مطرح کرد که بسیاری خواستار قطع روابط تجاری با اسرائیل بودند. روزنامه سوزجو، حامی مخالفان سکولار، هم روز ۵ ژانویه در تیتراژی اصلی خود نوشت که «آن‌ها در خیابان‌ها اسرائیل را محکوم می‌کنند اما هم‌زمان حجم تجارت با اسرائیل را بالا می‌برند.»

به‌نظر می‌رسد که این تیتراژ به تظاهراتی اشاره داشت که با پشتیبانی مقامات دولتی و رسانه‌ها و شخصیت‌های حامی دولت در حمایت از فلسطینی‌ها برگزار شد. تظاهرات روز ۱ ژانویه در مرکز استانبول حدود ۲۵۰,۰۰۰ شرکت‌کننده داشت. مقامات ترکیه به سختی از عملیات نظامی اسرائیل در غزه انتقاد کرده‌اند، و رجب طیب اردوغان، رئیس‌جمهوری ترکیه هم اسرائیل را به «ارتکاب نسل‌کشی» متهم کرده است.

روزنامه چپ‌گرای اورنسل که مخالف دولت است نیز از انجمن صنعت‌گران و بازرگانان مستقل و اتحادیه صادرکنندگان فولاد به‌خاطر حمایت از تظاهرات ۱ ژانویه با وجود «ادامه تولید برای اسرائیل» انتقاد کرد.

ملیح گونر، رئیس شاخه جوانان حزب اسلام‌گرای رفاه نو نیز روز ۵ ژانویه در شبکه اجتماعی ایکس (توییتر سابق) نوشت که «قهرمان‌بازی برای فلسطین، تجارت برای اسرائیل... سوختی که در بمباران‌هایی که بچه‌های غزه را می‌کشد استفاده می‌شود از بندرهای ما خارج می‌شود.»

نتیجه‌گیری

پس از حمله اسرائیل به ایران در ۱۳ ژوئن که ۱۲ روز به طول انجامید، پرسش‌های کلیدی در تهران درباره مسیر حملات هوایی و موشکی مطرح شد. در این میان، گزارش‌های امنیتی و هم‌چنین روایت‌های مردمی متعددی حاکی از آن بود که پهپادها و جنگنده‌های اسرائیلی از طریق مرزهای شمالی وارد کریم هوایی ایران شده‌اند. همین مسئله باعث شد برخی محافل سیاسی در ایران انگشت اتهام را به سوی باکو، پایتخت جمهوری آذربایجان، نشانه بگیرند؛ کشوری که نزدیک‌ترین متحد اسرائیل در منطقه قفقاز محسوب می‌شود. سناریوپردازی برای تحولات آینده ایران، شاید هم درباره زمانی ۳ ماهه (تابستان تا پاییز ۱۴۰۳)، نیاز به بررسی دقیق چند محور کلیدی دارد. سناریوها را می‌توان بر اساس سه محور اصلی تنظیم کرد:

۱. تحولات سیاسی داخلی (وضعیت رهبری، انتخابات، نارضایتی‌ها)

۲. شرایط اقتصادی و معیشتی (تورم، تحریم، ارز، بیکاری)

۳. امنیت منطقه‌ای و بین‌المللی (رابطه با آمریکا، اسرائیل، پرونده هسته‌ای، جنگ غزه یا لبنان)

اکنون به‌نظر می‌رسد جمهوری اسلامی با راه‌اندازی گرد و خاک داخلی و منطقه‌ای و بین‌المللی بر این تصور است، به‌صورت موقت از فروپاشی خود جلوگیری کند و از نارضایتی روزافزون در لایه‌های عمیق‌تر جامعه جلوگیری نماید.

افزایش قیمت ارز، بحران آب و برق، و فشارهای منطقه‌ای (حمله به لبنان یا فشار اسرائیل) باعث خشم عمومی می‌شود.

اعتراضات پراکنده در شهرهای حاشیه‌ای و جنوب کشور به شورش‌های چندروزه می‌انجامد. بنابراین، «شورش پراکنده و سرکوب سنگین» در آذربایجان و کردستان و حتی سیستان و بلوچستان نیز دور از انتظار نیست.

نشانه‌های این وضعیت، در تشدید سانسور و سرکوب، افزایش دستگیری فعالان سیاسی، کارگری، روزنامه‌نگاران و دانشجویان و هم‌چنین بهائیان.

بحران ناگهانی در سطح رهبری، مثلاً بیماری شدید یا مرگ خامنه‌ای، بی‌ثباتی در جانشینی و اختلافات در درون سپاه و بیت رهبری و دولت، احتمالاً باعث اعتراضات وسیع خیابانی خواهد شد.

در حال حاضر، جامعه ایران با ریزش هواداران حکومت، افزایش فرار نخبگان، خرج سرمایه‌ها، و اختلال در مدیریت کشور، دست به گریبان است.

احتمال دارد در آینده نه تنها دور، جامعه ما شاهد وارد مرحله‌ای از گذار نامنظم قدرت شود و احتمال ظهور بدیل‌هایی از داخل حاکمیت یا حرکت به سمت نوعی فروپاشی ساختاری افزایش می‌یابد.

ابراهیم متقی، رئیس دانشکده علوم سیاسی دانشگاه تهران، در گفت‌وگویی با صدآوسیم اظهار داشته که اسرائیل با حمایت آمریکا در هفته آینده بار دیگر به جمهوری اسلامی حمله خواهد کرد و آتش‌بس اخیر تنها فرصتی برای تجدید قوای اسرائیل بوده است.

هم‌زمان گمانه‌زنی‌ها در هر دو سوی ماجرا ادامه دارد و در اسرائیل گزارش‌هایی مبنی بر افزایش تولید صنایع نظامی منتشر شده است.

تحلیل‌گران معتقدند اسرائیل با درک این نکته که یک جمهوری اسلامی زخمی و تحت فشار ممکن است خطرناک‌تر از قبل باشد، ممکن است تصمیم به تهاجمی دوباره بگیرد. بر همین اساس، احتمال ازسرگیری حمله اسرائیل بالا ارزیابی می‌شود. آنچه نامشخص باقی مانده، سطح و نوع این حمله است.

به این ترتیب، جمهوری اسلامی در وضعیتی پرتنش و بی‌ثبات قرار دارد که در آن جنگ منطقه‌ای، فشار خارجی، ناکامی اقتصادی، ریزش پایگاه اجتماعی، و بحران رهبری هم‌زمان به هم رسیده‌اند. این ترکیب می‌تواند:

- یا به سمت تشدید اقتدارگرایی و انسداد سیاسی کامل پیش برود.

- یا مسیر را برای تحولات عمیق‌تر و حتی فروپاشی نرم یا سخت ساختار قدرت هموار کند، بسته به این که جنبش‌های اجتماعی و به‌طور کلی جامعه چگونه واکنش نشان دهد و شکاف در نهادهای قدرت چگونه گسترش یابد. یکی سناریوی محتمل دیگر، «مدیریت بحران با امتیازدهی» پیش برود. یعنی توافقی هرچند محدود با غرب و در راس همه آمریکا، بر سر پرونده هسته‌ای.

در چنین روندی، سفر هیات‌های اروپایی یا عربی به تهران؛ وعده اصلاحات اقتصادی و کاهش محسوس تنش‌های منطقه‌ای. هر چند این تغییرات احتمالی، تنفس مصنوعی به اقتصاد و بقای حاکمیت داده می‌شود، اما ریشه مشکلات باقی می‌ماند و تنها بحران را به تاخیر می‌اندازد.

چهارشنبه یازدهم تیر ۱۴۰۴ - دوم ژوئیه ۲۰۲۵